

ПЕРЦЕПЦИЈА ИЗГОВОРА РАЗЛИЧИТИХ ВАРИЈЕТЕТА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА КОД СРПСКИХ СТУДЕНАТА АНГЛИСТИКЕ

1. Увод

Ниво перцепције ученика енглеског као страног језика се обично тестира слушањем изворних говорника из америчког или британског говорног подручја, често у зависности од преференције самог предавача, док се остали варијетети неретко занемарују, што резултира отежаним разумевањем без обзира на висок општи ниво познавања страног језика. Такво стање ствари иде у прилог постојању једног прихваћеног стандарда у учењу енглеског као страног језика, за разлику од у свету све пријемчивије идеје о учењу енглеског као интернационалног језика (Jenkins 1998), чиме се признаје разноликост пре свега фонолошких карактеристика, а затим и осталих језичких нивоа циљног језика.

Иако се од последње деценије двадесетог века значајно повећао број радова о проблематици енглеског као интернационалног језика нарочито у вези са наставом страног језика (Liao 2005), мало је студија које се баве перцепцијом и разумевањем варијетета. Циљ нашег рада стога је испитивање разумевања изговора неколико различитих енглеских варијетета код српских студената четврте године основних студија англистике. Кроз више типова задатака покушали смо да установимо ниво разумевања пажљиво одабраних примера, али смо такође имали за циљ да посебно осмишљеном анкетом утврдимо потенцијалне факторе који утичу на степен разумевања енглеских варијетета.

2. Стандардни енглески и енглески као интернационални језик

Статус и важност стандардног енглеског (енгл. *Standard English*) као коначног циља при учењу енглеског као страног језика значајно је пољуљан појавом све популарнијег феномена *енглеског као интернационалног језика*, тј. *светских енглеских језика* (енгл. *English as International language*, односно *World Englishes*), те су и мишљења водећих лингвиста у овој области опречна по питању тога на шта се заправо треба угледати и које све факторе треба

* danicajerotijevic@gmail.com

узети у обзир у циљу овладавања страним језиком. Добро је позната дебата између Кверка и Кашруа почетком деведесетих година прошлог века (Quirk 1990; Kachru 1991). Бранџи угледање на изворне говорнике и постојање једног стандарда за учење страног језика, Кверк је сматрао да енглески може изгубити свој статус водећег у интернационалној комуникацији, јер би се учењем различитих нематерњих варијетета сам језик претворио у међусобно неразумљиве форме (Quirk 1990). Аутор општеприхваћеног Модела концентричних кругова, модела за груписање земаља у којима се енглески језик користи у различите сврхе, Брац Кашру, не слаже се са Кверковим ставовима и сматра да постојање више норми уместо једног стандардног прописаног изворног језичког модела при учењу страног језика не може довести до међусобног неразумевања говорника (Kachru 1985), у чему га Видоусон подржава (Widdowson 1994). Укратко, према Кашруовом моделу, унутрашњем кругу припадају земље где се енглески говори као први језик (енгл. *Inner Circle*), спољашњем припадају бивше британске колоније, где је енглески званични језик (енгл. *Outer Circle*), а кругу који се шири (енгл. *Expanding Circle*) припадају земље у којима се енглески језик користи као страни језик, тј. као језик интернационалне комуникације. Поменути аутор такође сматра да су изворни говорници суштински постали мањина, те не могу имати примат у процесу стандардизације и одређивања норми при учењу страног језика, већ се морају пажљиво одабрати наставни материјали и спровести адекватна педагошка истраживања како би се лингвистичка и културолошка разноликост варијетета признала како доликује (Kachru 1991). Оваква разматрања косе се са распрострањеном теоријом о међујезику (Selinker 1992), по којој при учењу страног језика говорниково познавање језика представља прелазни континуум од матерњег ка страном језику, при чему је крајњи циљ достизање нивоа знања налик изворним говорницима. Кашру је нарочито критиковао став да се свако непостизање компетенције једнаке матерњим говорницима сматра грешком и уколико грешка перзистира долази до феномена фосилизације, јер се може десити да је дата форма у одређеним локалним варијететима сасвим прихватљива (Kachru 1991). Неретко се изговор нематерњих варијетета посматра као погрешан (Cook 1999), што Џенкинс сматра нереалном категоризацијом јер сви говорници различитих варијетета треба да се посматрају без дискриминисања (Jenkins 2000). Постојање само једног опште прихваћеног модела налик на изворни може за исход имати дискриминацију говорника неког од варијетета јер ће се сматрати да је њихов ниво познавања језика низак јер не наликује неком од модела из унутрашњег круга (енгл. *Inner Circle*). Једно од могућих решења ове дебате јесте јасно дефинисање оних аспеката изговора, морфологије или било ког другог језичког нивоа проблематичног у смислу да њихова погрешна употреба пресудно доприноси неразумевању, што је и учињено у неколико студија (Jenkins 2000; Seidhofer 2004). Дакле, варијетет са изворног говорног

подручја треба да послужи као референца која ће спречити међусобно неразумевање нематерњих говорника.

3. *Варијетети енглеског и настава страног језика*

За примењену лингвистику, тј. њен део који се тиче методике наставе страног језика, од суштинског је значаја признавање разноликости варијетета енглеског језика у свету (MacKay 2002), јер, како тврде поједини аутори, ученици енглеског као страног језика често нису свесни или узимају здраво за готово неколико неспорних чињеница: да су изворни говорници енглеског језика заправо у мањини, да већина и изворних и неизворних говорника енглески језик користи у интеракцији са нематерњим говорницима и да се у различитим деловима света енглески језик говори и пише на различит начин (Liao 2005).

Ранија истраживања везана за варијетете енглеског језика најчешће су се бавила ставовима студената према истим, док је знатно мање радова који се заправо баве тестирањем разумевања и препознавања различитих варијанти енглеског језика широм света. Занимљиви су ставови ученика енглеског као страног језика у разним земљама по питању предности коју дају матерњим варијететима у односу на нематерње. Тако се нпр. у једном истраживању дошло до закључка да јапански студенти сматрају да енглески припада само изворним говорницима, при чему су као изворне говорнике наводили само Американце и Британце (Matsuda 2003), те да се једино на њих угледају у својој продукцији циљног језика. Кореански ученици, с друге стране, преферирају амерички варијетет као узорни модел, због доминантног утицаја поменутог варијетета у овом делу Азије, али такође сматрају да изворни варијетет има предност у односу на остале (Kim 2005). Ситуација је слична и са кинеским говорницима, који преферирају стандардне варијетете америчког и британског енглеског (Forde 1995). Иако се највећи број студија на ову тему односи на говорнике са азијског континента, има истраживања из других делова света која показују сличне резултате. Аустријски ученици се угледају на британски варијетет, и то на стандардни британски изговор (енгл. *Received Pronunciation*) (Dalton-Puffer et al. 1997). Дервинг је такође указала на чињеницу да се ученици углавном угледају на изворни варијетет и то најчешће британски или амерички енглески (Derwing 2003). Спроведено испитивање разумевања варијетета енглеског језика код француских студената показало је низак општи ниво разумевања са разликама међу варијететима (Edensor 2009), што је потврдило ранија сазнања да се Французи угледају на британски модел изговора при учењу енглеског као страног, без обзира што стандардни британски изговор није једноставно савладати (Abercrombie 1956). Дански ученици су такође показали позитиван став према британском варијетету,

не одбацујући амерички енглески, али се доминантно на њих угледају при учењу циљног језика (Ladegaard 1998). Бразилски ученици имају позитиван став према британском и америчком енглеском као изворним моделима, али са тешкоћом умеју да препознају разлике између варијетета (El-Dash, Busnardo 2001). Занимљиви су резултати до којих се дошло у студији са вијетнамским студентима, који схватају све већу улогу коју енглески има у интернационалној комуникацији и прихватају шареноликост варијетета широм света, али не одустају од идеје о постојању једног стандардизованог модела при учењу енглеског као страног језика, при чему тај модел мора бити изворни (Pham, Ton 2010). У студији са мађарским говорницима показано је да ученици увиђају постојање различитих варијетета али одступање од изворних карактеристика сматрају непожељним и погрешним (Feyér 2012). Међутим, ситуација је другачија када се погледају истраживања спроведена у земљама које припадају спољашњем Кахруовом кругу, тј. где се енглески користи као званични језик. Тако нпр. у Јужној Африци, Индији и Пакистану ученици у већини сматрају да изворни модели нису једини и да желе да задрже своју варијанту изговора (Timmis 2002).

С друге стране, испитивања ставова изворних говорника према осталим варијететима показала су да Британци имају негативан став према америчком енглеском, а да према осталим варијететима ставове формирају на основу престижа и друштвеног угледа самог варијетета (Hiraga 2005). Познато је да британски говорници с подозрењем гледају и на дијалекте у сопственој земљи (McKenzie 1996). Ставови према нематерњим варијететима се мењају са годинама учења, па је у једном ранијем истраживању показано да иако ученици енглеског јасно уочавају разлике између варијетета америчког енглеског на почетку, касније изражавају негативан став према дијалектима формиравши преференцију за стандардним варијететом (Eisenstein 1982).

Чињеница да ученици енглеског као страног језика слабије препознају остале варијетете осим британског и америчког енглеског изгледа разумљиво када се имају у виду студије које су показале да и сами изворни говорници из Енглеске, Америке и Аустралије тешко препознају или уопште не препознају карактеристике варијетета, нпр. Новог Зеланда и др. (Garret et al. 2005). Када су у питању дијалекти изворних варијетета, нпр. америчког енглеског, матерњи говорници их боље препознају од нематерњих (Alford, Strother 1990). Упоредјујући британске и шведске говорнике, Саливан и Карст су показали да чак нематерњи говорници неке варијетете лакше препознају од матерњих говорника, као и да су подједанко збуњени у неким случајевима (Sullivan, Karst 2006). Свакако да је искуство, тј. време проведено у окружењу где се говори одређени варијетет, један од најзначајнијих фактора који помаже лакшем перципирању варијетета, што је показано у неколико студија (Clopper 2004; McKenzie 2004).

Неопходно је да ученици енглеског као страног језика буду свесни постојања различитих варијетета и да се у настави чешће срећу са истим, како би се избегле последице у виду неразумевања или формирања непримерених ставова према говорницима нематерњих варијетета (Modiano 1999). Наставни план би требало да укључи вежбе перцепције и продукције изговора и других језичких нивоа варијетета из сва три Кахруова концентрична круга, са посебним освртом на спољашњи и круг који се шири (Kachru 1991). Чак и ако се наставник определи за један варијетет којим ће се доминантно служити, ученике треба да упозна са осталим варијететима чиме ће надоградити њихово свеобухватно схватање и познавање страног језика који уче (Matsuda 2003).

Варијетети енглеског језика се на Катедри за англистику Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу уче од академске 2007/2008. године, најпре као део предмета, а затим и као самостални предмет под називом *Енглески као интернационални језик* на четвртој години основних академских студија. Из разговора са студентима на почетку семестра када се почиње са предметом, што ће се видети и из спроведене анкете у нашем истраживању, може се закључити да је четврта година терцијарног нивоа образовања први пут када се ученици енглеског као страног језика сусрећу са активном наставом везаном за варијетете, док су претходно имали прилике да слушају исте само кроз самосталне активности на Интернету или кроз музику и телевизију. Такво стање ствари указује на неопходност подробнијег планирања наставе енглеског језика од најнижих нивоа и укључивање активности везаних за различите нематерње варијетете у редовну наставу како би се смањиле потешкоће које српски ученици имају при разумевању изговора, лексике и синтаксе енглеских варијетета широм света, с обзиром да су у већини у односу на британски и амерички модел.

4. Методологија

4.1 Циљ истраживања

Рад има за циљ да испита разумевање фонетских и фонолошких специфичности неколико различитих енглеских варијетета код српских студената четврте године основних студија англистике.

4.2 Истраживачка питања

- Који је општи ниво разумевања посебних карактеристика изговора варијетета енглеског језика код српских студената англистике?

- Има ли разлике у перцепцији варијетета са британског и америчког говорног подручја, у смислу тешкоће разумевања?
- Који варијетети представљају највеће потешкоће за разумевање?
- Како студенти посматрају своје разумевање варијетета и потешкоће са којима се сусрећу?

4.3 Испитаници

У истраживању су учествовала укупно 52 студента, 41 женског и 11 мушког пола, просек година 22.88. Сви испитаници су студенти осмог семестра основних студија англистике на Филолошко-уметничком факултету, а тестирани су при крају завршеног курса *Енглески као интернационални језик* у коме су слушали информације о карактеристикама варијетета енглеског језика у Великој Британији, Северној Америци и осталим деловима света. Слушање говорника из различитих енглеских говорних подручја био је саставни део сваке наставне јединице, а студенти у добијали и додатне материјале за слушање код куће.

4.4 Инструменти

Инструменти за испитивање перцепције варијетета били су претходно прибављени снимци из различитих извора, највише интернет сајтова попут *IDEA (International Dialects of English Archive)*¹, *Dialect Blog*², *Speech Accent Archive*³, али и снимци интервјуа са познатим личностима, представницима појединих дијалеката. За тестирање перцепције користили смо поменуте снимке, припремљене тестове са транскрибованим одговорима или тестове вишечланог избора, у зависности од потребе задатка. Додатни део испитивања чинила је анкета са одговорима затвореног и отвореног типа, прилагођена и проширена из неколико претходних истраживања (Rousseau 2012; Zhang, Ding 2011).

4.5 Ток истраживања

Како бисмо одговорили на постављена истраживачка питања спровели смо истраживање које се састојало из неколико делова. Првих пет задатака били су везани за тестирање перцепције варијетета, док је шести задатак представљао анкету коју су студенти попуњавали у вези са ставовима о варијететима и тешкоћама у разумевању. Студенти су најпре

¹ <http://www.dialectsarchive.com>

² <http://dialectblog.com>

³ <http://accent.gmu.edu>

слушали снимак, а затим добијали транскрибоване одломке које су слушали и за први задатак уписивали у празнине одговоре на питања препознавања варијетета или подручја у коме се користи. Требало је препознати подручје у свету, али и прецизније, варијетет који је користио говорник са снимка. У другом и трећем задатку су добијали вишечлани избор и бирали тачне опције. Четврти задатак представљао је модификовану верзију теста фонемске идентификације, а састојао се у томе да испитаници слушају снимак и запишу реч коју су чули при чему су биране познате лексеме једнаке у свим варијететима али различите у изговору. Последњи задатак тестирања перцепције представљао је тест фонемске дискриминације, где су студенти слушали само изоловане речи са циљним вокалима, а задатак је био да одлуче ком варијетету припадају, при чему су добили само једну опцију на тесту са одговорима, а слушали два различита изговора па су се одлучивали за тачан. Анкету су попуњавали након урађених тестова перцепције.

Истраживање је спроведено за време трајања регуларних часова као засебна десетоминутна активност на почетку или крају, а сваки задатак испитивања перцепције рађен је на засебном часу како бисмо избегли могућност нетачних одговора услед замора испитаника и пада концентрације, с обзиром да се највероватније по први пут срећу са датом врстом тестирања.

4.6 Статистичка обрада података

Подаци добијени тестирањем квантитативно су обрађени израчунавањем процената тачних одговора у случају тестова перцепције и израчунавањем процената одговора у анкети. Резултате смо поредили студентовим т-тестом, уколико је било потребно утврдити статистички значај. Резултате анкете са питањима отвореног типа обрађивали смо квалитативно, дескриптивном методом.

5. Резултати и дискусија

Резултати првог задатка, у коме је требало препознати варијетет након слушања одломка са карактеристичним обележјима изговора, показују низак ниво препознавања варијетета, тј. слабо познавање специфичности изговора различитих варијанти енглеског језика широм света чак и након завршеног курса у коме су обрађени сви поменути варијетети. Највише проблема у препознавању варијетета испитаници су имали са новозеландским енглеским, који су мешали са аустралијским и британским, што је донекле разумљиво с обзиром на висок степен сличности, али и са афричким варијететом која се користи у Танзанији, коју, опет разумљиво услед поклапања појединих обележја, мешају са јужноафричком варијантом,

и помало необично, индијском. Највећи успех у препознавању варијетета у првом задатку испитаници су показали код шкотске и ирске варијанте, што се може објаснити широм распрострањеношћу датих дијалеката у филмовима, а самим тим и већој доступности студентима. Важно је истаћи да су грешке најчешће произиласиле из сличности са одређеном варијантом, што указује на то да су студенти донекле упознати са карактеристикама појединих варијетета али да још увек нису у стању јасно да их разграниче.

Табела 1. Препознавање варијетета

Варијетет за снимка	Процент тачних одговора	Најчешћи нетачни одговори
New Zealand, Auckland	26.92%	аустралијски 34.62%, британски 15.38%
Australia, Brisbane	38.46%	британски 28.85%, ирски 11.54%
Jamaica, Mandeville	46.15%	јужноафрички 23.08%, кокни 7.69%
Tanzania, Zanzibar	36.54%	јужноафрички 51.92%, индијски 7.69%
South Africa, Pretoria	40.38%	британски 26.92%
Singapore, (unspecified location)	48.08%	малезијски 23.08%, новогвинејски 19.23%
Philippines, Mabalacat (Pampanga)	42.31%	новогвинејски 38.46%, сингапурски 11.54%
Scotland, Edinburgh	69.23%	британски 25%
Ireland, Dublin	65.38%	аустралијски 11.54%, амерички 9.62%
Wales, Rhondda Cynon Taff (South Wales)	48.08%	британски 15.38%, аустралијски 11.54%

У табели 2 приказани су резултати другог задатка где је требало препознати подручје у коме се користи одређени дијалекат. У обзир су узети поједини дијалекти Велике Британије и САД, јер смо хтели да проверимо какво је разумевање осталих варијанти британског и америчког, с обзиром на то да се дата два стандардна изговора најчешће срећу као изворни модели на које се ученици енглеског као страног језика нарочито угледају при усвајању изговора. Очекивано, најбоље резултате испитаници су показали у препознавању стандардног британског изговора, са снимка лондонског варијетета којим се служе виши слојеви друштва, али је интересантно да испитаници веома добро препознају изговор којим се служи радничка класа

у Лондону, тј. чувени кокни, највероватније јер се поменути варијетет готово увек наводи као пример који се супротставља стандардном британском изговору те су и његове карактеристике најупечатљивије. Проблеми у препознавању се, међутим, јављају кад се зађе унутар британског острва, нарочито са варијантама које се користе на северу, истоку и западу, поново вероватно због тога што се студенти ређе срећу са датим дијалектима.

С друге стране, испитаници су најлакше препознали она подручја северноамеричког континента у којима су дијалекти најсличнији стандардном америчком изговору и који су најраспрострањенији у медијима и филмовима. Нешто више проблема испитаници су имали са непознатијим варијантама попут хавајског дијалекта, или оног који се користи на Флориди. Додатним потешкоћама код препознавања северноамеричких варијетета доприноси мања разноликост дистинктивних карактеристика него код британских дијалеката, јер су јасно изражене особености једино код севернијих и јужнијих дијалеката те је студентима теже да разграниче дијалекте што су они међусобно сличнији.

Табела 2. Препознавање подручја из ког долази говорник: Велика Британија и северна Америка

Варијетет за снимка (Велика Британија)	Процент тачних одговора
Received Pronunciation, London	90.38%
Cockney, London	71.15%
Scouse, Liverpool	34.62%
Brummie, Birmingham	30.77%
Geordie, Newcastle	23.08%
East Midlands, Yorkshire	26.92%
West Midlands, Stratford-upon-Avon, Warwickshire	23.08%
Southeast, Surrey	28.85%
Варијетет за снимка (Северна Америка)	Процент тачних одговора
Alabama, Elberta	51.92%
California, Los Angeles	55.77%
Florida, Miami	32.69%
Hawaii, Kahaluu	36.54%
Texas, Dallas	57.69%
Canada, Ontario, Toronto	48.08%
New York, NYC, Queens	88.46%
Washington, Seattle	92.31%

Резултати студентовог т-теста

Група	Група 1	Група 2
Средња вредност	41.1063	57.9325
Стандардна девијација	25.3005	21.8649
Стандардна грешка средње вредности	8.9451	7.7304
Бр.	8	8

С обзиром на то да је вредност $P=0.2759$, према конвенционалним критеријумима, дата разлика се не сматра статистички значајном. $t = 1.1818$ $df = 7$ стандардна грешка разлике = 14.237

Уколико се упореде постигнућа у другом задатку између британских и америчких варијетета, може се видети да резултати статистичке анализе показују да нема статистички значајне разлике у тачним одговорима, тј. да испитаници са поједнаким потешкоћама препознају варијанте и британског и америчког енглеског, што указује на чињеницу да најбоље познају стандардне варијанте изворних модела страног језика који уче.

Највише успеха испитаници су имали у трећем задатку где је требало препознати изговорену реч из одређеног дијалекта. Резултати из Табеле 3 показују да испитаници препознају појединачне и изоловане особености дијалеката али претходни одговори наводе на закључак да их не повезују са дијалектима којима су својствени. У прилог томе сведочи и највиши проценат тачно препознатих речи нпр. шкотског, ирског и велшког, али истовремено и најнижи проценат тачне перцепције речи из поменутих дијалеката.

Табела 3. Препознавање изговорене речи

Изговорена реч (варијетет)	Процент тачних одговора
write [vrɑt] (Northern Scots)	94.23%
glass [glɑs] (Welsh)	96.15%
join [dʒɔɪn] (Irish)	51.92%
bird [bɪrd] (Scots)	40.38%
money ['mʌn.i:] (Welsh)	90.38%
stop [ftɒp] (Irish)	92.31%
where[məə] (Scots)	96.15%
thieves [fi:vz] (Cockney)	59.62%
house [hu:s] (Southern Scots)	76.92%
feel [fi:l] (Irish)	100%

Тест дискриминације вокала показао се као најтежи задатак за наше испитанике, што смо и претпостављали. Испитаници веома тешко разликују

вокале у различитим дијалектима, што се може видети из ниских процената тачних одговора у Табели 4. Са највише успеха испитаници су разграничили вокале кокнија и ирског варијетета, мада је и у датим случајевима у питању тек трећина испитаника. Овде треба истаћи и потенцијално ограничење истраживања које је методолошке природе. Наиме, испитаници су се први пут сусрели са оваквим типом испитивања, тако да би другачије осмишљен задатак можда донео нешто повољније резултате.

Табела 4. Тест дискриминације вокала

Изговорена реч (варијетет)	Процент тачних одговора
fire [fɔɪə] (Australian)	21.15%
shared [ʃæ:d] (Australian)	15.38%
enjoy [ɪn'dʒɔɪ] (Irish)	26.92%
tea [te:] (Irish)	30.77%
goat [gu:t] (Brummie)	15.38%
about [ə'bu:t] (Geordie)	11.54%
day [daɪ] (Cockney)	32.69%
moon [mʊn] (Southern Scots)	19.23%

5.1 Резултати анкете

Како бисмо открили потенцијалне разлоге за тренутно стање ствари које се тиче познавања варијетета енглеског језика, спровели смо анкету са питањима затвореног и отвореног типа након завршеног тестирања.

Иако су резултати нашег истраживања другачије показали у већем броју примера, мишљења студената су подељена по питању разумевања изговора дијалеката, тј. скоро половина сматра да добро, а половина да лошије разуме. Разлог за подељеност мишљења може бити чињеница да управо половина варијетете слуша активно и ван наставе, док половина то не чини. Сличан проценат дијалекте среће на телевизији или слуша на интернету, али много убедљивији проценат иде у прилог чињеници да испитаници ретко или никада не слушају дате дијалекте уживо. Потенцијални разлог за отежано разумевање и препознавање варијетета може бити недостатак вежбе, јер већина каже да су варијетете енглеског језика обрађивали тек на основним студијама. Дато стање ствари указује на неопходност изложености интернационалним варијететима енглеског језика у наставу и пре факултета како би се код ученика развила свест о разноликости енглеског као тренутног *lingua franca*. С обзиром на то да су наставници углавном користили један од две најчешће варијанте енглеског, чини се логичним да се и испитаници одлучују за један од та два као узор при усвајању изговора, док

се интернационалне варијанте избегавају. Поново су подељена мишљења испитаника у погледу тога да ли је познавање варијетета неопходно за студенте страног језика, мада је охрабрујућа чињеница да већина жели да познаје карактеристике различитих варијетета циљног језика.

Изјава	Процент одговора				
	Увек	Често	Не знам	Ретко	Никада
Разумем различите изговоре у варијететима енглеског језика.	19.23%	26.92%	9.62%	38.46%	5.77%
Имам прилике да слушам различите варијетете ван наставе.	15.38%	34.62%	3.85%	42.31%	3.85%
Варијетете енглеског језика срећем на телевизији и интернету.	28.85%	26.92%	3.85%	36.54%	3.85%
Говорнике различитих варијетета енглеског језика слушао сам уживо.	/	5.77%	9.62%	23.08%	61.54%
Слушање различитих варијетета био је саставни део часова и пре студија.	/	7.69%	3.85%	19.23%	69.23%
Током наставе енглеског језика сретао сам предаваче који су користили неки други изговор сем америчког и британског енглеског.	/	1.92%	3.85%	3.85%	90.38%
Сопствени изговор енглеског језика усавршавам угледањем на британски или амерички.	80.77%	13.46%	1.92%	3.85%	/
Сопствени изговор енглеског језика усавршавам угледањем на интернационалне варијанте енглеског језика.	5.77%	11.54%	9.62%	30.77%	42.31%
Познавање различитих варијетета енглеског неопходно је за ученике страног језика.	26.92%	23.08%	3.85%	15.38%	30.77%
Волео бих да добро познајем велики број дијалеката енглеског језика широм света.	70.08%	15.38%	/	9.62%	1.92%

5.2 Процент одговора на питања отвореног типа

Када су у питању резултати анкете у делу са питањима отвореног типа, испитаници као највеће потешкоће при слушању различитих варијетета енглеског језика наводе неразумевање изговора, непознавање гласова, неразумевање вокабулара као и непознавање синтаксичких конструкција. Сматрају да су главни разлози за потешкоће недостатак контакта са изворним говорницима, вежби у формалним окружењима попут факултета, већа експанзија америчког енглеског у односу на остале варијетете, мања доступност осталих варијетета у медијима и недовољно прилика за интеракцију где би се користио неки други варијетет осим британског и америчког. Испитаници сматрају да најлакше препознају аустралијски, ирски, шкотски и канадски зато што су слични варијантама са континента где се енглески изворно говори, али и зато што их чешће срећу у филмовима и на интернету. Као варијетете које теже препознају, испитаници наводе британске варијанте, нпр. кокни, али и шкотски, што се није видело на основу резултата тестирања, сингапурски и афричке варијанте јер их не чују често, неразговорни су и не личе на варијанте које су навикли да слушају. Према испитаницима најтежи језички ниво за савладавање представљају изговор и вокабулар, а затим граматичке конструкције.

6. Закључак

Циљ нашег истраживања био је да покажемо са колико прецизности су српски студенти у стању да препознају различите карактеристике изговора енглеских варијетета, као и да размотримо тешкоће са којима се сусрећу и потенцијалне разлоге којима се оне могу објаснити. Имајући у виду резултате тестирања и анкетања испитаника, можемо закључити да је рад у великој мери одговорио на постављена истраживачка питања, поред одређених методолошких ограничења, које смо узели у обзир, а навели их у самом тексту рада.

Уопштено узевши, може се закључити да српски студенти имају значајне потешкоће у разграничавању фонолошких карактеристика интернационалних варијанти енглеског језика, чак и након завршеног курса, наравно не у свим примерима, али се дато стање ствари може оправдати чињеницом да до сада нису имали прилике да формално уче нешто више о дијалектима енглеског језика широм света.

Резултати претходно представљеног истраживања указују на неопходност препознавања потребе за увођењем активности везаних за варијетете енглеског језика у редовне часове и пре основних студија како би, са повећањем броја неизворних говорника, ученици енглеског као страног

језика, били лакше у стању да разумеју и прихвате разноликост језичких карактеристика језика који уче и прилагоде се различитим комуникативним ситуацијама у којима ће бити неопходно познавати више од једне варијанте не само изговора, већ и лексике и синтаксе језика циља.

Литература

- Аберкромби 1956: Abercrombie, D., *Problems and Principles: Studies in the Teaching of English as a Second Language*, London: Longmans, Green and Co.
- Ајзенштајн 1982: Eisenstein, M., "A study of social variation in adult second language acquisition", *Language Learning*, 32, 367–391.
- Алфорд, Стротер 1990: Alford, R.L., Strother, J.B., "Attitudes of native and nonnative speakers toward selected regional accents of US English", *TESOL Quarterly*, 24, 479–495.
- Видовсон 1994: Widdowson, H., "The ownership of English", *TESOL Quarterly*, 28(2), 377–389.
- Герет и др. 2005: Garret, P., Williams, A., Evans, B., "Attitudinal Data from New Zealand, Australia, the USA and UK about Each Other's Englishes: Recent Changes or Consequences of Methodologies?", *Multilingua* 24, 211–235.
- Далтон-Пафер и др. 1997: Dalton-Puffer, C., Kaltenboeck, G., Smit, U., "Learner Attitudes and L2 Pronunciation in Austria", *World Englishes* 16, 115–128.
- Дервинг 2003: Derwing, T.M., "What do ESL students say about their accents?", *Canadian Modern Language Review* 59(4).
- Ел-Деш, Баснардо 2001: El-Dash, L.G., Busnardo, J., "Brazilian attitudes toward English: Dimensions of status and solidarity", *International Journal of Applied Linguistics*, 11(1), 57–74.
- Енза 2009: Edensor, K. "French comprehension and perception of English regional accents", *Proceedings of the BAAL Annual Conference*, Newcastle University, 39–42.
- Зенг, Динг 2011: Zhang, W., Ding, L., "A Preliminary Study on Chinese EFL Learners' Attitude Towards Their Accent", *ICPhS XVII*, Hong Kong, 2300–2303.
- Кашру 1985: Kachru, B., "Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the outer circle", in R. Quirk & H. G. Widdowson (Eds.), *English in the World: Teaching and Learning the Language and Literatures* (11-30). Cambridge: Cambridge University Press.
- Кашру 1991: Kachru, B. B., "Liberation linguistics and the Quirk concern", *English Today*, 25, 3–13.

- Ким 2005: Kim, H.-J., "Challenge of World Englishes to Language Testing: Investigation of Rater Variability in the Assessment Process", *English Teaching* 60.4, 533–548.
- Кверк 1990: Quirk, R., "Language varieties and standard language", *English Today*, 21, 3–10.
- Клопер 2004: Clopper, C. G., *Linguistic Experience and the Perceptual Classification of Dialect Variation*, Doctoral dissertation, Indiana University.
- Кук 1999: Cook, V., "Going beyond the native speaker in language teaching", *TESOL Quarterly*, 33, 185–209.
- Ладегард 1998: Ladegaard, H.J., "National stereotypes and language attitudes: the perception of British, American and Australian language and culture in Denmark", *Language and communication*, 18, 251–274.
- Лиану 2005: Liao, P., "The features of English as an international language (EIL) and its teaching approach", *English Teaching and Learning*, 30(1), 1–14.
- Матсуда 2003: Matsuda, A., "Incorporating World Englishes in Teaching English as an International language", *TESOL Quarterly*, 37(4).
- Мекеј 2002: McKay, S. L., *Teaching English as an international language: Rethinking goals and approaches*, Oxford: Oxford University Press.
- Мекензи 2004: McKenzie, R. M., "Attitudes of Japanese Nationals towards Standard and Non-standard Varieties of Scottish English Speech", *East Asian Learner* 1, 16–25.
- Мекензи 1996: McKenzie, R. M., *An examination of language attitudes towards the Glasgow vernacular*, Unpublished M.Sc. dissertation, Department of Theoretical and Applied Linguistics, University of Edinburgh.
- Модијано 1999: Modiano, M., "International English in the global village", *English Today*, 15(2), 22–28.
- Русоу 2012: Rousseau, P., "A World Englishes Study of Korean University Students: Effects of Pedagogy on Language Attitudes", *MA TESOL Collection*. Paper 543.
- Сајдлхофер 2004: Seidlhofer, B., "Research perspectives teaching English as a lingua franca", *Annual Review of Applied Linguistics*, 24, 230–239.
- Саливен, Карст 2006: Sullivan, K.P.H., Karst, Y. N., "Perception of English accent by native British English speakers and Swedish learners of English", in *Proceedings of the Sixth Australian International Conference on Speech Science and Technology* (509–514), Adelaide.
- Селинкер 1992: Selinker, L., *Rediscovering interlanguage*, London: Longman.
- Тимис 2002: Timmis, I., "Native-speaker norms and international English: a classroom view", *ELT Journal*, 56 (3), 240–249.

- Фејер 2012: Feyér, B., “Investigating Hungarian EFL Learners’ Comprehension of and Attitudes Towards Speech Varieties of English: A Two Phase Study”, *WoPaLP*, Vol. 6. 17–45.
- Фем, Тон 2010: Pham, H. H., Ton, N. H., “Vietnamese Teachers’ and Students’ Perceptions of Global English”, *Language Education in Asia*, Volume 1, 48–61.
- Форде 1995: Forde, K., “A Study of Learner Attitudes towards Accents of English”, *Hong Kong Polytechnic University Working Papers in ELT & Applied Linguistics* 1, 59–76.
- Хирага 2005: Hiraga, Y., “British Attitudes towards Six Varieties of English in the USA and Britain”, *World Englishes* 24.3, 289–308.
- Џенкинс 1998: Jenkins, J., “Which pronunciation norms and models for English as an international language“, *ELT Journal*, 52 (2).
- Џенкинс 2000: Jenkins, J., *The phonology of English as an international language*, Oxford: Oxford University Press.